

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Aylık Fikir Mecmuası

Yıl: 1, Sayı: 1

Sahibi ve Müdürü: H. Nihâl

15 Mayıs 1931

Önsöz

Anadolu topraklarına maden yaptık. Yıllardır bakımsız kalan vatan tarlaları kuduz bir sürünün cesetleri ile gübrelendi. Her şeye ve her şeye rağmen ölmez bir millet olduğumuzu 20'nci asır tarihlerine de yazdırdık.

Bu son hayat hamlesi bize yeniden birçok şey kaybettirdi. Asırlardan beri sonsuz bir kaynak gibi israf ettiğimiz Türk kanı biraz daha aktı içinde sefil yaşadığımız harabeler arttı. Çok şey kaybettik. Fakat istiklâlimizi kazandık.

Yeryüzündeki bütün mukaddes şeyleri kasalarına tıktığını zanneden patron ruhlu milletlerin iktisadî felsefesi, dünyaya hür yaşamak için gelen Türkün imanlı hamlesi karşısında geri döndü.

Sermaye imane mağlup oldu Mefkure menfaati boğdu. Müstemleke ihtirasının hakkı vatan ve istiklâl aşkının kudreti ve ateşi karşısında eridî. Mazlum zalimi yendi.

Bu itibarla 20'inci asır filozoflarına, iktisat ve içtimaiyat âlimlerine ve nihayet büyük ordular erkânıharplerine, tetkik olunacak yeni bir mevzu ve yeni bir örnek verdik. Elleriindeki kitaplara, kaidelere ve beyinlerindeki sistemlere uymayan bir millet olduğumuzu gösterdik. Yalnız bunlarla da kalmadık.

Türk tarihi son asırlarda öksüz ve mütehasir kaldığı bir Türk Dâhisine kavuştu ve onu ölmez bir "şaheser" olarak sinesine aldı. Türkün Tunç iradesini tem eden bir deha doğdu. Garbın ilim metotları Türk kafasına girerse ne harikalar doğacağını bütün dünya öğrendi. Fakat artık irademizin kudretinden emin olarak kendi içimize ve işimize bakmaya mecburuz. Artık Türk köylüsünün damarlarını bir Terkos çeşmesi gibi akıtmaktan ve

Türk köylüsünün kesesini yabancı kasalara boşaltmaktan çekinmeliyiz. Her gün yeni yeni müstemlekeler ve esirler arayan KIZIL, BEYAZ, SİYAH EMPERYALİSTLER karşısında içtimaî uzviyetimizle iktisadî mevcudiyetimizi kuvvetlendirmeğe ve bunların en sağlam temeli olan Türk köylüsünü ve işçisini yükseltmeye memur ve mecburuz.

Anadolu asırlardır refah yüzü görmeyen bir harabedir. Bu harabeler de sefaletle eş, hastalıklara kardeş olan ve en iptidaî şartlar ve vasıtalar içinde çalışan köylüdür.

Anadolu'daki içtimaî kesafeti arttırmak, damarlarımıza alınının terini ve midemize emeğinin ekmeğini veren köylümüzün ıstırabına katışmak borcumuz. Onunla bir olmak, onunla bir yaşamak onunla beraber gülmek ve ağlamak ve nihayet onunla beraber ölmek vazifemizdir. Demokrasiye inanıyor ve Cumhuriyetimizi yükseltmek istiyorsak halkımıza tapalım ve dediklerimizi yapalım.

İşte bu mecmua halkın içine girecek onun ıstırabına ve sefaletine katışarak köylümüzü ve köylerimizi kurtarmaya ve yükseltmeye çalışacak gençlerin mecmuası olacaktır. Turancılıktan Anadoluçuluğa ve Marksizmden Faşizme kadar hangi içtimaî akideye temayül edersek edelim üzerinde çalışılacak bir saha vardır: Anadolu. Yükselmesi artması ve kuvvetlenmesi lâzım gelen bir kütle vardır. Türk köyü ve Türk köylüsü.

Boz kurt

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 1

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 2

Türk Destanının Tasnifi

Millî destanlar, tarihî vak'aları tasvirde ziyade milletin yüksek millî duygularını intikâs ettiren, tamamıyla ve yahut az çok tarihe müstenit bir ideal âlemi gösteren halk edebiyatı eserlerinden ibarettir.

Millî destanlar (epopee) meselesini ciddî surette tetkik gedenler Fransız (Roland), Alman (Nibelungen Lied), Rus ve Hintlilerin destanlarından ziyade Eski Yunan (Odyssee ve İliade), İran (Şehname), Fin (kalevala), Türk-Kırgız (Manas) destanlarını esas edinmişlerdir. Çünkü bu sonuncular destanların en epik olanlarıdır. Bu yoldaki tetkiklerden alman âlimlerinden Niese'nin Yunan destanlarına, Steintal'in Finlere, Radloff'un Türklere ve bu yıl ölen Th. Nöldeke'nin de.

İran destanlarına ait eserlerini nazarda bulunduruyorum. Bunların tetkik ettikleri destanlar (Türk müstesna) mezkûr kavımlarda millî vahdetin idrak edildiği bir devirde bir millî şair tarafından tanzim edilip tam ve muayyen bir kül şeklini almış olan eserlerdir.

Homer, Firdevsî, Finli Lönnort zamanının münevver adamları olmakla beraber asırlarının ileri gelen millî halk şairleri idiler. Destanların bu zikrolunan üç millette görülen mükemmel ve muayyen şekli umumiyetle bu gibi destanların teşekkülünde geçirilmesi icap eden tekâmül safhalarının mahsulüdür.

1) Destan tertibine tab'an mütemayil olan bir millet muhtelif devirlerde ve yahut o milletin daha birleşmiş olmayan muhtelif kısımları uzun zaman zihinleri işgal eden vakıalar, maceralı dahilî hayat geçiriyor. Yahut heyecan verici bir dinî ve fikrî hayat an'anelerine malik oluyor.

Bütün bunlar da o cemiyetin halk şairleri ("Aöde"ler) tarafından büyük ve yahut ufak destan eczası (Episode Keder) şekli verilerek söyleniyor.

2) Kendisinde hakiki destancılık (Epik) tekâmül edene kadar bu millet, ciddi medenî tesire kapılmamış olduğu bir devirde kendisinin bütün kısımlarını alâkadar eden büyük tarihî maceralar; ahlâkî, fikrî mücadele sarsıntıları geçirmiş olmalıdır ki onun evvelce husule getirmiş olduğu destan parçaları bu son büyük vakayin hatıratı etrafına toplanmaya başlasın.

3) Millette destancılık (Epik) in tam inkişaf ettiği bu sırada bu vakayı dolayısıyla büyük bir medenî hareket vâki olmalı ki bununla cemiyetin bir kısmı evvelce tasavvur olunmayan medenî seviyeye birden yükselmiş olsun ve o devirde münevver bir halk şairi, lâvhaları millet efradının zihinlerinde temerküz etmekte ve bir kül şeklini almaya temayül göstermekte olan millî destanı muayyen bir plân dahilinde tertip ve tanzim edip [ona yazılı, muayyen bir şekil versin.

İşte Homer, Firdevsî ve Lönnort ancak bu yeni büyük millî kültür hareketinin doğurduğu şahsiyetlerdir. Bunlar yazıp teyit et-tikleri destanların mucidi değil, belki evvelce dağınık kalan halk edebiyatı, destan parçalarının bu vekayı, millî birlik duygu-sunun inkişaf ve medeniyet dolayısıyla hasil olan merkezleşmek temayülünün kuvveden fiile çıkmasında bir vasitadirlar.

Destancılık tab'ına malik olan bütün milletlerde geçirdikleri, büyük vakıalar, halk şairleri tarafından destan parçaları şeklini alıyorsa da bütün bu parçaların muntazam millî destan şeklinde toplanmasına uygun şerait ancak müstesna milletlere nasip oluyor.

Bazdan ikinci devreye girmeden medeniyet tesirine kapılarak ilk devrede husule getirdikleri muhtelif destan parçalarının az çok yaşatabiliyorlar (Ruslar gibi) ve yahut umumiyetle destanların yaşama-

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 1

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 3

sına uygun şeraiti kaybedip unutuyorlar. Diğerleri ancak ikinci devrede kalıyor ve üçüncü devreye geçemediğinden toplanmak temayülünü gösteren destan parçaları tamamıyla toplanarak muntazam, mükemmel bir millî destan şeklini alamıyor. Kırgız Türkleri Radloff'a göre işte bu ikinci devrededir. Bunlar Radloff'un zamanında (1865) hakiki epik devrini geçiriyorlardı, Hatta destan parçaları muayyen bir mihver etrafına toplanmış bulunuyordu. O, Kırgız "Manasçı"larını Yunan aöde'lerine mukabil tuttuğu halde Kazak-Kırgızları hakiki epik devrine girmeden medeniyet tesirine kapılmış bir kavim sayıyor, ve onlarda destan parçaları söyleyen "Akın"ları Rapsode tesmiye ediyor. Fakat bizim bildiğimize göre Türkler bu ikinci devreyi birkaç defa geçirmişlerdir. Yalnız Kırgızların değil bütün Türk milletinin mefkuresini ve düşüncelerini bir yere toplayan destanlar bütün Türk milleti-tini birleştiren Oğuz (= Hun, Kun) ve Çingiz vekayii gibi hâdiseler dolayısıyla husule gelmiş, fakat üçüncü devreye giremeyip büyük bir millî halk şairi tarafından tespit edilerek muntazam millî destan şeklini alamamış velüful edip gitmiştir. Bizde bu büyük destanların ancak enkazı vardır.

Üçüncü devirde hakiki ve millî destan teşkilinin en güzel misalleri İran Şehnâmesiyle Fin kalevala'sıdır. Bunlar da birden vücade gelmiş değildir. Sâsânî Devletinin başına gelen ve onu inkıza uğratan vekayi İran millî ruhunu öldüremedi. O ruh islâmiyet, unvanı altında yaşadı. Horasan'da yerli İranlı ve Türk sülâlelerinin, Samânî ve Gaznevîler devletinin teşekkülü İran milliyetperverlerine çok ümitler ve ilhamlar verdi. Bunun ne derecede kuvvetli olduğunu biz yalnız Şehnameden değil o zamana ait kayıtlardan da anlayabiliyoruz. Ezcümle Firdevsî'nin muasırı olan El-Bîrûnî, zamanındaki münevverlerin Arap diline istihza nazarıyla baktıklarından, Farîsiye temayüllerinden şikâyet ediyor.

İran destanı şarkî İran'da tanzim edilen Firdevsî'den evvel orada bu isle Ebû Mukeyyed el Belhî, Ebû Ali el Belhî, Ebû Mensur Daqîqî gibi İran milliyetperveri meşgul oldular.

Firdevsî onlardan istifade etti. Hatta "Daqîqî"nin yazdıklarını tasrihle tamamen nakledip destan bildiğimiz şeklini verdi, ve haklı olarak "işte Acem milletini Farslık esasında dirilttim" diye bağırabildi. Bu gurur Sâsânî İran siyasi hâkimiyetini diriltmek ümitlerinden uzaktı. Araplarla alay etmekle beraber destanın sonu matem şeklidir. Bu destan İranın eski mefahirini söylemiş ve İran'ı medenî bir kül olarak göstere bilmiştir.

"Kalevala" ya gelince, Steintbal'a göre 1332 yılında Lönnort bu destanı meydana koyuncaya kadar Fînler'de böyle bir destan kül olarak meydana idiye de milletin ruhunda yaşıyordu. Halkın destancı sairleri, bu destanın esasen böyle olduğunu duymakla beraber ancak ayı ayrı parçalarını biliyorlardı. Lönnort onları halktan öğrenerek anladığı veçhile toplayıp birleştirdi. Eserde dağınık levhaların raptı ancak Lönnort'a ilham edilen bir keyfiyettir. Lönnort bu işi pek kolaylıkla yapmış değildir. Hatta diyorlar ki, eğer Lönnort eserin yarısını yazıp tespit etmemiş olsaydı destanın bütününü veremezdi. Gerek Homer'in, gerek Firdevsî ve Lönnort'un zamanında mensup oldukları milletin birliğini ve mazisini anlayış hususiyeti hakkında bütün cemiyet efradında umumî kanaat vardı.

Bizdeki eski büyük destanların enkazı yeni baştan mükemmel bir destan şekline gelebilme için kâfi mevât teşkil edebiliyor mu? Bizim geçirdiğimiz ve bugün geçirmekte olduğumuz sarsıntılar eksik değil. Gerek garp (Türkiye ve Azerbaycan) Türklerinde ve gerek orta (Türkistan) Türklerde muayyen bir kültür seviyesine inkılâp suretiyle yükseliş ve dolayısıyla geçirilen derin buhranlar ve ıstıraplar meydana gelmiştir. Fakat o eski destan enkazı bir millî şair tarafından işlenerek ihya edilip yeni, muayyen ve mükemmel bir şekil alabilir mi? Destan zamanı geçmiş değil midir? Bu meselelere ileriki makalelerimizde cevap vermeye çalışacağız.

Prof. Ahmed Zeki Valîdî

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 1

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 4

Türkler Hangi Irktandır?

Son zamanlarda bazı gazete ve mecmualarda, Türklerin mensup olduğu ırk hakkında bazı yazılar çıktı. Bunların hülâsası şudur:

"Türkler Sarı Moğol ırkından değil, beyaz aryanî ırkındandır." İlim yolu ile söylemek istenen ve fakat objektif esaslara isnat etmeyen bu hükümler hakkında düşündüklerimizi bugün bilinen şeyleri söylemek istiyoruz:

1— Bugün insan zümreleri artık renklere göre değil, dillere göre tasnif olunuyor. Eskiden beyaz ırk namı altında toplanan Aryanîlerle Sâmîlerin birbirinden çok uzak olduğu, keza eskiden sarı ırktan sayılan Türk ve Moğollarla Çinlilerin hiç bir ırkî yakınlığı olmadığı artık bugün herkes tarafından kabul edilmiştir.

2— Eskiden Türkler, sarı ırkın Ural—Altay zümresinden sayılır ve bu zümreye Türkler, Moğollar, Tonguzlar. Finler ve Macarlar sokulurdu. Bugün Fin ve Macarların yakın akrabalığı isbat olunmuş ve hatta Fin, Eston, ve Macarlardan mürekkep bir Fin— Ogur zümresi teşekkül etmişse de Türk, Moğol ve Tonguzların bunlarla akrabalığı ispat olunamamıştır.

3— Diğer taraftan Türklerle Moğolların bir asıldan geldiği kat'î surette isbat olunmuş ve Tonguzların bu zümreye iltihakı için, muvaffakiyetli mesaiye başlanmıştır. Hat-ta şimdiye kadar sadece Türk sayılan Çuvaşların da Türklükle Moğolluk arasında olduğu anlaşılmıştır. Türkler ve Moğollarla Aryanîler arasında ise şimdiye kadar hiç bir yakınlık gösterilmemiş ve isbata çalışılmamıştır.

Türker'in Aryanî ırkından olduğu hakkındakî yanlış düşüncelerin niçin kabul edilmek istendiğini bilmiyoruz.

lerin ise medenî olduğu hakkındaki eskimiş telakkiler buna sebep oldu. Bu telekki bazan o kadar garip şekiller aldı ki, Kürtler hakkında bir seri makale neşreden bir zat, kendisine göre saydığı bir takım delillerden sonra "Kürtlerin de Türkler gibi Aryanî ve Türk cinsinden olduğunu" ilân etti.

Bu mes'eleyi yalnız hissî düşüncelerin mahsulü de telakki edemeyiz. Vahşi Moğollarla akraba olmamak için, Turanlılık inkâr ediliyorsa, Çingenelerin de mensup olduğu Aryanî ırkına girmek hislerimizi daha çok incitmez mi?

Moğol, ne kadar medeniyetsiz ve barbar olursa olsun, hiç olmazsa hakiki bir askerin meziyetlerine maliktir. Halbuki, Türk-Moğol akrabalığı bugün ilmî bir hakikattir. Bunların tarihleri ve kanları o kadar birbirine karışmıştır ki, ayrı ayrı tetkik edilmelerine imkân yoktur. Aynı adı taşıyan bir kabilenin yarısı Türkçe, yarısı Moğolca konuşuyor. Hatta bazan tarihin bir devresinde Türkçe konuştuğu halde bir zaman sonra Moğolca konuşan ve yahut her iki dili birden kullanan kabileler görüyoruz. Netekim, Çingiz Han Moğollaşmış bir Türk'tü. Aksak Temür ise, Türkleşmiş bir Moğol'du.

Tarih tetkikatı ilerledikçe, Türklerin ve Moğolların barbarlığı hakkındaki telakkilerin çok mübalağalı olduğu meydana çıkıyor. Bunların yaptıkları fütuhatin da büyük medeni neticeleri olduğu anlaşılıyor.

Türklerin Aryanî sayılması neticesinde meydana çıkan telakkilerden biri de Hititlerin Türk olmasıdır. Bunu ileri süren nazariyeciler Türklerin Anadolu da ki eskiliklerini isbat etmek ve bir veraset hakkı bulmak istiyorlar. Şüphesiz hissi cihetten bunu hepimiz isteriz. Fakat ortadaki

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 1

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 5

daki hakikat şudur: Hititlerin âbideleri okunmuş ve bunların Türk değil, Aryan oldukları anlaşılmıştır. Hititlere intisap için Aryaniliği kabul ise, bizim için çok tehlikeli bir yoldur. BİR defa ırkımızın antropolojik hususiyeleri hiç de Aryanîlere uymaz. Hatta bizim antropolojik hususiyetlerimizi inkâr ederek Anadolu Türkü'nü eski Yunanlıların bekayası dîye göstermek isteyenlere faydalı bir zemin hazırlamış oluruz. Bugünün ilmî hakikatlerine dayanarak, düşüncelerimizi şöyle hulâsa edebiliriz:

Türkler için yabancı kavimlerin medeniyetine sahip çıkmaya lüzum yoktur. Bizi bizzat kendi yarattığımız medeniyeti tamamen meydana çıkarabilirsek vazifemizi yapmış oluruz.

Bugün medenî bİR millet olarak yaşamak için, İsa'dan önceki asırlarda bir medeniyet yaratmış olmaya lüzum yoktur. Netekîm, bugünkü Avrupa milletlerinin hiç biri böyle eski bir medeniyete sahîp değillerdi. Garbın medeniyette şarka üstün gelmesi 16'ncı asırda başlamıştır. Eğer bilmediğimiz vesika ve deliller mevcut da bunlara müstenit yeni ve orjinal bir tez müdafaa edilmek isteniyorsa, şüphesiz bunun da yeri gazete sütunları değildir.

Böyle yazılar gençlerimizin ve henüz

Türk tarihi ile yakından ve derinden alâkadar olmayan kardeşlerimizin fikirlerini bulandırır. Mazimize karşı, itimat hislerini azaltır. Mevcut hakikatlere de şüphe ile bakmasına sebep olur.

Bunun için Türk yavrularına gayet açık olarak söylemeliyiz ki: "Senin ataların çorak topraklarda, sert iklimlerde ve kalabalık milletlerin arasında yaşadığı için, mükemmel asker olmuş ve ömrü tabiatla ve milletlerle savaşıarak geçmiştir. Buna rağmen fırsat bulduğu zaman yüksek medenîyetler kurabilmiştir. Fakat askerlikte kazandığı yüksekliği henüz medeniyet sahasında göstermeğe vakti olmamıştır."

Bu halde, bizim anamız olan ırkın adı nedir? Buna Altay veya Turan ırkı diyorlar. Biz bu ana ırktan türeyen ve sonra onun ayrıldığı şubelerden birini teşkil eden bir koluz. Aryanî olmadığımız ise, Şarkî Türkistan'da bulunan resimler ve elde edilen Türk heykelleri ile de meydana çıkmıştır. Bu resimlerden mühim bir kısmı Alman âlimleri tarafından neşredilmiştir. Onlarda, Türk, Çinli, İranlı ve Hintli simaları gayet karakteristik bİR surette birbirinden ayrıdır. Bu mukayese de Aryanî olmadığımızı son ve müsbet bir delil teşkil eder,

H. Nihâl

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 1

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 6

Sayımbilik

Soviyet Ülkelerinde Yaşayan Türk Kavimlerine Dair İstatistik Malumat

Rusya Sovyetler ittihadı cumhuriyetinde 1926 yılında umumî nüfus tahriri yapılmıştı. Bunun neticeleri 1927'den beri Sovyetler ittihadı merkez istatistik müdürlüğü tarafından neşrolunmaya başladı. Bu eserlerden Türk kavimlerine ve Türk ülkelerine dair malûmatı ihtiva eden 4, 5, 7, 8, 15, 21, 22'nci ciltler neşrolunmuştur. Bunlardan başka "İstatistik komisyonu mesailerini" adıyla neşrolunan külliyyatın da birçok Türk kavimlerine dair malûmatı ihtiva eder.

İşte bu İstatistik mesailerinin neticesini, kısaca, mecmuamızın okuyucularına tanıtmak istiyoruz. Önce Rusya'da yaşayan bütün Türk kabilelerinin nüfusunu gösterdik-ten sonra ayrı ayrı Türk - Sovyet cumhuriyetlerinin bugünkü vaziyetine ve nüfuslarına dair malûmat vereceğiz.

1— Çuvaşlar: Çuvaş cumhuriyeti ahalisinin esas unsurunu teşkil ederler. İşleri güçleri ekinciliktir. Nüfusları 1.117.403 kişidir. Eski Bulgarların bakiyesidirler. Kısmen Hıristiyan ve kısmen eski Şaman dinindedirler.

2— Kumandiler: Tom vilâyetinde "Bey" ırmağı havzasında yaşarlar. Ekincilik ve davar beslemele geçinirler. Nüfusları 6.335 kişi olup Şaman dinindedirler.

3— Altaylılar: Kendilerine "Altay kişi" derler (Ruslar bunlara "Ak Kalmuk" da diyorlar). Katun ırmağı havzasındadırlar. İnkılâptan sonra "Muhtar Oyrat Ülkesi"nî tenkil etmişlerdir. Nüfusları 37.645 kişidir. Yarı göçebedirler. Şaman dinindedirler.

4— Telengitler: Altay Türklerinin kabilesidir. Altay Dağlarının cenubu yamaçlarında "Teles" gölü havalisinde yaşarlar. Nüfusları 3,415 kişi olup Şaman dinindedirler.

5— Teleutlar: Telengitlerin bir kabilesidir. Oyrat muhtar ülkesinde ve kısmen Koznitsk havalisinde bulunurlar. Nüfusları 1.898 kişi olup Şaman dinindedirler.

6— Nogaylar: Kırım Türklerinin bir kısmıdır. Büyük bir kısmı Kafkasya'dadır. Nüfusları 36.244 kişi olup İslâm'dırlar.

7— Leh Tatarları: "Bela Rusya" cumhuriyetinde (ve kısmen Lehistan'da) yaşarlar. Eski zamanlarda Kırımdan hicret etmiş olan Tatarlardır. 2.614 nüfus olup millî dillerini kaybetmişlerdir. Bugün Bela-Ruşça konuşurlar. İslâm'dırlar.

8— Karayımlar: Kırım cumhuriyetin-dedirler. Nüfusları 8.324 kişidir. Eski kıpçak Türkçesi'nde konuşurlar. Musevî dininin müstakil Karayım mezhebindedirler.

9— Kırımçaklar: Kırım'dadırlar. 7.500 nüfusturlar. Musevî dinindedirler.

10— Karaçaylılar: Kafkasya'da "Karaçay Muhtar Ülkesi"nde yaşarlar. Nüfusları 55.124 kişi olup İslâm'dırlar.

11— Balkarlar: "Kabardı - Balkar Muhtar Ülkesi"nde yaşarlar. Lehçe itibariyle Kara-çaylılara yakındırlar. Nüfusları 33.307 kişi olup İslâm'dırlar.

12— Komuklar: Şimalî Dağıstan'da yaşarlar. 94.542 kişidirler (1925 hesabında bunlar 160.000 gösterilmişlerdi). İslâm'dırlar.

13— Mişerler: Dahilî Rusya'da ve muhtelif Türk ülkelerinde yaşarlar.242.640 kişi olup İslâm'dırlar.

14— Başkurtlar: Ural Türkleri olup "Başkırđistan Muhtar cumhuriyeti"nde bulunurlar. 713.884 kişi olup İslâm'dırlar.

15— Tipterler: Başkırđistanda yaşarlar. 27.414 kişidirler.

16— Tatarlar (Kazan Türkleri): Esas

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 1

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 7

kütlesi merkezi Kazan şehri olan Tataristan cumhuriyetinde ve Rusya'nın muhtelif vilâyetlerinde yaşarlar. Nüfusları 2.264.853 kişi olup İslâm'dırlar.

17— Tobul Türkleri: Garbı Sibirya'da İrtiş ve Tobul havzasında bulunurlar. 37.637 nüfusturlar.

18— Sibirya Buharalıları: Tobul Türkleri'yle beraber yaşarlar. 12.012 kişidirler.

19— Karakalpaklar: Kazakistan ve Özbekistan cumhuriyetlerinde yaşarlar. 146.217 kişidirler.

20— Kazak (Kazak-Kırgız) lar: Esas kütlesi Kazakistan cumhuriyetinde yaşar. 3.959.839 kişidirler.

21— Kırgız (Kara Kırgız)lar: Kırgızistan'da, Kazakistan ve Özbekistan cumhuriyetlerinde yaşarlar. 768.763 kişidirler.

22— Kıpçaklar: (Bunlar Özbek ve Kırgızlar arasında bulunan büyük bir müstakil kabiledir). Özbekistan'da yaşarlar. Nüfusları 33.502 kişidir.

23— Gagavuzlar: Besarabya vilâyetinde bulunurlar. 848 kişi olup hıristiyanlıktadırlar.

24— Azerî Türkler: Azerbaycan cumhuriyeti ahalisinin asıl kütlesini teşkil ederler. 1.706.570 kişidirler.

25— Karapapaklar: Kafkasyada bulunurlar. 6.317 nüfusturlar.

26— Osmanlı Türkleri: Batum vilâyetinde, Acaristan'da ve Ermenistan'da, Şimali Kafkasya'da ve sair vilâyetlerde bulunurlar. 8.563 kişidirler. 1897 tarihinde bunlar 139-304 kişiydi. Kars vilâyetinin anavatana kavuşmasıyla bu sayı 8.563 e indi.

27— Türkmenler: Türkistan'da 1924

te teşekkül etmiş olan Türkmenistan ülkesinde yaşarlar. 676.068 nüfusturlar.

28— Özbekler: Türkistan'da teşekkül etmiş olan Özbekistan cumhuriyeti ahalisinin asıl kütlesini teşkil ederler. 3.955.230 kişidirler ("Kurama" ve "Türk" kabileleri de buna dahildir).

29— Şarkî Türkistan Türkleri (Tarañçı, Uy-gur, Kastarlılar): 108.555 nüfusturlar.

30— Hıristiyan Tatarlar (eski zamanlarda hıristiyanlığı kabul etmiş olan Volga Türkleri). Tataristan cumhuriyetindedirler. 112.685 nüfusturlar.

31— Orman Türkleri: Kendilerine "Tuba - kişi" yahut "Yış-kişi" derler. Şimalî Altay yamaçlarında bulunurlar. 12 kişiden ibaret bir aile kalmıştır. Şaman dinindedirler.

32— Şorlar: Sibirya'da Tom vilâyetinde yaşarlar. Nüfusları 12.601 kişi olup şaman dinindedirler,

33— Sibirya'daki ufak kabileler: "Sagay", "Kaç", "Koybal", "Karagas"lar 3.138 kişi olup Şaman dinindedirler.

34— Suyutlar ve Hakaslar: Ürenha ülkesindedirler. 45.878 nüfus olup şaman dinindedirler.

35— Yakutlar (=Sakalar): Yakutistan'da yaşarlar. 214.774 kişidirler. Resmen hıristiyan iseler de hakikatta şamanîdirler.

Demek ki bugün Rusya'da yaşayan bütün Türklerin sayısı 16.452.331 kişidir. En çoğu müslüman olup az bir kısmı da şamanı, hıristiyan ve musevidir.

Abdülkadîr

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 1

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 8

Yaz Tatilinde Talebe Seferberliği Ve Bunda Muallimlere Düşen Vazife

Yaz tatili yaklaşıyor; ben, talebenin ve muallimlerin bu günleri nasıl geçireceklerini düşünüyorum.

Yaz tatilleri, Avrupa milletlerinde, halkın büyük şehirlerden deniz sahillerine, dağlara, köylere dağıldığı aylardır. Türkiye'de biz bu hareketin aksini görüyoruz. İstanbul, yazın, tatil yapan memurları, ve bilhassa muallimleri toplar. Bunu biraz İstanbul'un müstesna vaziyetine, onun bir yaz şehri olmasına verelim; fakat asıl, bunda başka bir sebep var: biz uzaklıktan, yalnızlıktan korkuyoruz. Meselâ, İstanbul'u alalım: bu şehirde, yazın yer değiştirme cereyanı vardır, fakat bu nihayet İstanbul'un kendi civarına münhasır kalır. Dediğim gibi, bunda kısmen İstanbul civarının müstesna vaziyeti sebepse de, asıl sebebi uzun gezintilerin, şehir halkımızın gözlerini korkutması teşkil eder. İstanbul muallimleri, talebeleri, senelerce hep aynı Boğaziçi'nde, aynı Adalarda gezerler de, Bursa'ya kadar olsun gidemezler. Hatta bazı Şişli sakinlerinin, çocuklarını İstanbul tarafına gezmeğe yollamaktan ürktükleri mübalâğa değildir.

Anadolu şehirlerinde de az çok aynı zihniyet hâkimdir: şehirli çocuklar, şehirli gençler, sırf iş için etrafi gezerler; ve yahut ta, bazı beğlik gezinti yerleri vardır ki oralara, herkes gibi onlar da sık sık giderler; gezecek, görecek yer icat etmek, bizim Anadolu evlâtlarında da yoktur. İnsan sade eğlenmek için, ve yahut muayyen bir iş için gezmez, yeni şeyler öğrenmek için de gezer.

Bunun için vasıta yok diyeceksiniz. Yazın, her taraf, yürüyen, yorulmasını bilmeyen bacaklar için yoldur. Anadolu köylülerinin misafirperverliğim bir tarafa bırakalım, yaz gecelerinde, bir genç vücut için gök kubbenin altında her yer yataktır.

Şimdi ben işin daha tatbikî taraflarına geçeceğim; bunda muallimlere düşen vazife mühimdir, fakat kaçacak kadar da zor veya tatsız değildir.

Muallimler ders yılı içinde çocuklara gençlere gezmek, yürümek zevkini vermelidirler. Bu, muallimlerin, cuma ve tatil günleri talebesiyle yapacakları gezintilerle olacağı gibi, her talebeye ayrı ayrı verecekleri "gezme vazifeleri" ile de olur. Ders yılı içinde yapılacak bu küçük gezintiler, yaz tatilindeki büyük gezintilere teşvik edecek şekilde olmalıdır.

Bilhassa bunda, talebenin bir netice elde etmesini gözetmelidir. Yeni şeyler öğrenen genç, kendi kendine de yürümek, koşmak isteğini duyacaktır. Yaz tatilinde muallim, hiç olmazsa tatilinin küçük bir kısmını, talebesine gezintilerinde rehberlik etmekle geçirmelidir.

Talebeye verilecek vazifelere gelince; her muallim kendi dersine ait vazifeler verebilir; bunda en büyük semereyi coğrafya muallimi alabilir: gezilecek yerlerin iktisadî, beşerî hususiyetlerini tespit ettirmek, bilhassa bunu, rakamlar üzerinde yaptırmak coğrafya hocasının geniş programını teşkil eder. Tarih muallimi âbideleri, harabeleri ve tarihî halk rivayetlerini tesbit ettirir: ede-biyat hocası gezinti notları yazdırır, halk edebiyatını, halkiyat mahsullerini, masalları destanları halk an'ane ve itikatlarını toplattırır, tabiiyat muallimi, arziyat, müstehasat, hayvanat, nebatat kolleksiyonları, ve iklim fahişleri üzerinde tatbikat yaptırır. Hatta resim muallimine bile, memleket yazın, zengin modelleri içinde saklayan bir atelye olmalıdır: talebeye memleket kirokileri çizdirmek fotoğraf toplamak onun vazifesidir.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 1

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 9

Eğer muallimler bir sistem dahilinde, daimî ve muayyen bir plânla bu işleri dağıtacak olurlarsa, her sene yaz tatilinde, her mektep mükemmel istatistikler merkezi haline girer. Fakat her şeyden evvel talebeyi usule iyi alıştırmak, onları ürkütecek büyük işlerden ziyade, küçük fakat tamam başarılabilir vazifeler vermek lâzımdır.

Talebinin elde edecekleri şeyler böyle kalırsa ertesi sene için neşeleri kalmaz, veya azalır: bunlar ertesi sene tedrisatında kullanılmalıdır; bu suretle talebe mücerret mefhumları anlamadan geçeceği yerde, kendi eliyle topladığı maddeler, kendisine yakın şeyler üzerinde çalışacaktır. Ve yahut, mektepte ve şehirde münteşir gazete veya mecmualarda bu maddeler neşredilmelidir. Bunlardan en mühimlerini bu ikinci şekilde kullanmak çok faydalı bir iştir. Ben başka bir yazımda, memleket gazetelerinin faaliyetine döneceğim. Onun için burada, sadece, bugünkü vaziyette memleket gazetelerinin ekserisinin istenilen faydalan vermediğini söylemekle iktifa edeyim. Bunlar çok defa ya aynı kuru havadisleri tekrarlıyorlar veyahut da lüzumsuz ve faydasız bir edebiyat yapıyorlar, ve müsbet işlere yanaşmıyorlar; halbuki memleket gençlerinin el emeği ve alın teri mahsullerine sayfelerini açabilirler.

Benim muallim ve mektepli, arkadaşlarım ve kardeşlerim şuna inansınlar ki eğer yorulmak ve bıkmak bilmeyen bir intizam ile çalışırlar, sonra, basitliğini istihfaf etmeyerek ufak işler üzerinde iyi usullerle uğraşırlarsa, bütün topladıkları ve işledikleri maddeler, sade kendilerini değil mütahassısları, darülfünun ve yüksek mektepleri de besleyecektir.

Fikirlerimi kısaca toplayayım: Türkiye hepimizin memleketidir; bu köşesinde duran öbür köşesinde duranın yabancı değil. Bu topraklarda ne vahşiler ne de bizden farklı insanlar oturuyor. Belki bizden daha az veya çok cahil, daha az veya çok aç, daha az veya çok çıplak kardeşlerimiz...

Rahatın ve saadetin bulunmadığı yerden kaçmak kolay şeydir; marifet o yeri saadete ve rahata erdirmektir. Halbuki bu bizi müteessir eden, sözüm ona medenî hislerimizi inciden muhitlerden kaçmakla ve uzaklaşmakla olmaz. Yürümenin zahmetini duymayan memleketini demir yolu ağları ile örmek iştiyakını da hiç bir zaman lâzım olduğu kadar duyamaz.

Müstemlekeci milletlerin, bir memleketi istilâ ettikleri zaman ilk yaptıkları iş; o memleketin maddî ve manevî bütün muhteviyatını tanımak çarelerine baş vurmak-tır. Bunun için oralarda, idarî ve askerî teşkilât kadar, belki daha fazla, muazzam ilmî teşkilât yaparlar. Türkiye ise bizim ana yurdumuzdur. Bu günün gençleri, yarın memleketi saracak olan ilmî teşkilât ağlarının plânlarını şimdiden çizmelidirler. İşte onun için kardeşlerime ağabeylerime bütün gençlere tavsiyem: elinizde değnek, sırtınızda azık torbanız, ayağınızda çivili ayakkabılarınız ve gönlünüzde memleketinize ve hemşehrilerinize sunacağınız sevginin bitmez tükenmez kaynağı, yalnız veya arkadaşlı, saatlerce, günlerce yürüyünüz.

Memleketinizin güzelliğini, çirkinliğini, kardeşlerinizin iyilik ve fenalıklarını, sevinç ve acılarını, topraklarımızın zenginliğini ve fakirliğini görünüz; ve hepsini kâğıda, fotoğraf camına ve nihayet gönlünüze ve kafanıza kakınız. Ancak o zaman önümüzdeki uzun yıllarda sizi bekleyen vazifenin büyüklüğünü anlayacak, ve o vazifeye imanla sarılacaksınız.

Tatiliniz yaklaşıyor, büyük seferberliğe koşunuz, kardeşleri

**Dede Korkut
İstanbul - 3 .4. 1931**

Bu makaleyi yazarken, genç kardeşlerime, "Toros" mecmuasının 20 Mart 1931 tarihli 8'inci sayısında çıkan "memleketimizi kendimiz için sevelim ve onu başkalarından evvel kendimize tanıtalım" atlı makaleyi tavsiye etmeyi kendim için bir borç bildim.

D. K.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 1

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 10

Hikâye

Birdenbire Sönen Kandilin Hikâyesi

Naşir, tesadüfen bulduğu bu eski el yazısının nerede ve ne zaman yazıldığını tayin edememiştir:

Hasta sinirlerim için tavsiye ettikleri bu tenha ve asude havalide uzun bir akşam gezintisinden dönüyordum. Sıcak bir son bahar gününün nihayeti idi. Gecenin yaklaştığını gören tabiat serin bir nefes almak için kımıldıyordu.

Biçilmiş tarlaların ortasında ıslak bir halat gibi parlayarak uzanan patıkaya giderken karşı tepelerin birinde yüksek bir bina gözüme ilişti. Perdesiz pencerelerine akseden güneş ona kırmızı gözlü bir canavar şekli veriyordu; ve yıkık duvarlı bir bahçenin

artık birer tümsek halini almış eski çiçek tarlaları vardı. Kuru bir havuzun kenarında devrilmiş mermer saksılar duruyordu. Ve onların arasında nasılsa kalmış olan beyaz bir kasımpatı buraları örten siyah bir perdenin üzerinde maziye görmek için bırakılmış bir delik gibiydi.

Yanına yaklaştıkça insana sebepsiz bir ürkeklik veren binanın hiç bir mimariye uyumayan acayip bir tarzı vardı: nısıf kutru altı metreyi geçmeyen bir üstüvane şeklinde epeyce yükseldikten sonra birden bire daralıyor ve böylece kule gibi bir miktar daha uzanarak üzeri camekânlı küçük bir kubbe ile nihayet buluyordu. Kaidesini kalın bir taş çember kuşak gibi ihata etmekte idi. Ve bütün bina bu haliyle eski bir yağ kandilini andırıyordu.

Bugünün gençlerine...

Yer bulmasın gönlünde ne ihtiras, ne haset.
Sen bütün varlığınla yurdumuzun malısın.
Sen bir insan değilsin; ne kemiksin ne de et,
Tunçtan bir heykel gibi ebedi kalmalısın.

Istirab çek, inleme, ses çıkarmadan aşın!
Bir damlacık aksa da, bir acizdir, göz yaşın:
Yarı yolda ölse de en yürekten yoldaşın
Tek başına dileğe doğru at satmalısın.

Ezilmekten çekinme... Gerilemekten sakın!
İradenle olmalı, bütün uzaklar yakın,
Dolu dizgin yaparken gayene doğru akın
Ateşe atılmalı, denize dalmalısın.

Ölümlerden sakınma meyus olmaktan utan
Bir kere düşün nedir seni dünyada tutan?
Mefkuresinden başka her varlığı unutan
Kahramanlar gibi sen, ebedi kalmalısın...

Atsız

ortasında harap bir kaleyi veya bir malikâne bakayasını andıran hazin bir ihtişamı vardı. Vaktin daha erken olduğunu düşünerek bu binayı yakından görmek arzusuna kapıldım.

Kurumuş tarlaların ortasında yürüdükten, hafif bir sırtı tırmandıktan sonra yarısına kadar açık duran paslı bir demir kapıyı geçtim, aralarından otlar fişkıran çakıl döşeli bir yoldan yürümeye başladım. İki tarafımda vahşilemiş-

ağaçlar, Tam kapının üstündeki odanın dışarıya doğru cumba şeklinde yaptığı bir çıkıntı da bu kandilin kulpu idi.

Binanın niçin bu şekilde yapıldığını ve sonra hangi cehennem nefesinin buralarda estiğini tahmin etmek imkânsızdı! Keskin bir bıçakla açılmış hissini veren ince uzun pencereler, korkutucu bir karanlıktan başka hiç bir şey ifşa etmiyorlardı. Taş çemberin üzerinde oyulmuş bir

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 1

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 11

kaç ayak merdiveni çıkararak paslı, çivili, büyük kapıya geldim. Senelerden beri insan eli dokunmamış zannedilen çürümeye yüz tutmuş tahtalara yaslandım. Yan yerine kadar batan güneşin sararmış çayirlara ve küçük bulut kümelerine birer yılan dili gibi kıvrılarak uzattığı son kırmızı ışıkları uzun uzun seyrettim.

Etrafımda hiç bir hareket yoktu. Kertenkeleler bile yosun taşları üzerinde akşamın alaca karanlığına bakarak yavaşça ilerliyorlardı. Yalnız ıslak tahtaların güneşte çıkardıkları sese benzeyen bazı çıtırdılar vakit vakit duyulmakta idi.

Gittikçe koyulaşan sükûnetin içinde derin bir kuyuya muntazam fasılalarla taşlar atılıyormuş gibi boğuk sesler işittim. Evvelâ istikametini tayin edemediğim bu gürültünün biraz sonra evin içinden geldiğini anladım.. Sesi, aynı muntazam fasılalarla mütemadiyen yaklaşmakta idi. Nihayet büsbütün vuzuh kesbederek taş merdivenlerden ağır ağır inen adımlara inkılâp ettiler ve dayanmakta olduğum kapının arkasında durdular.

Doğrulmuş, korku, merak, hayretten ibaret bir halina haliede kas katı kesilmiştim. Başımı arkaya çeviremiyordum, fakat ufak bîr gıcırta bile yapmadığı halde kapının yavaşça açıldığı ve soğuk, buz gibi bir nefesin enseme yalayıp dağıldığını hissettim.

Şiddetle döndüm... Ve o zaman akşamın sür'atle artan karanlığı arasında bu taş kulenin esrarlı sakiniyle karşılaştım: bu, büyük bir baştan, kadit halinde bir vücudun üstüne konulmuş büyük ve kırmızı bir kafadan ibaretti. Bir cehennem nebatının elyafına benzeyen kıp kızıl saç ve sakallarının arasında, beyaz fakat saçların renginde çillerle kaplı bir deri görünüyordu. Ve bunların hepsini çürümüş bir meyvenin donuk rengi bir toz tabakası halinde örtmekte idi. Ve sonra gözleri... Kırmızı çilli kapalar arasında, bir granit yosununa benzeyen soluk yeşil gözleri vardı... Derin ve karanlık çukurların nihayetinde birer mahzen kapağını hatırlatan bu gözler, hiç ama hiç bir şey ifade etmiyorlardı...

Sirtında siyah, resmî ve harap olmuş bir elbise ve ayağında eskimiş rügan potinler vardı. İnsan onu bir cenaze dönüşünden sonra hiç soyunmayarak senelerce aynı halde kalmış zannedebilirdi. Ve şimdi kuru vücuduna bol gelen bu siyah esvaplar ona bir korkuluk mahiyeti veriyorlardı.

Elini bana doğru uzattı. Ah... Bu dünyada gördüğüm şeylerin belki en korkuncudur. Bu da aynı kırmızı çilli, çürük beyaz deri ile kaplı idi; ve bir insaninkinden ziyade, ince bir eldiven geçirilmiş bir iskeletin eline benziyordu. O kadar zayıf; o kadar hayattan uzaktı. Ve gecenin karanlığından pek farkedilmeyen siyah bir ceketin kolundan' fırladığı için üzerime muallakta imiş gibi geliyordu.

Omzuma bir gece kuşu gibi konduğu zaman haşşiyetle bağırardım ve silkindim: '

"Ah, ne istiyorsunuz?..."

Fakat bu el, bu kadit el oraya bir yengeç kısıncı gibi yapışmıştı. Ve o sükûnetle eğildi, göğsünden değil yalnız ağzının içinden gelen hafif bir sesle bana sordu:

"Siz birdenbire sonen kandilin hikâyesini biliyor musunuz?..."

"Hayır, dedim, oh... Hayır!..."

"Öyle ise geliniz!..."

Mukavemet etmek mümkün değildi. Parmaklarını omzuma batırarak çekiyor ve acıtıyor, acıtıyordu...

Ayaklarımızın altından kayan bir zemini geçerek minarelerin esrarlı merdivenlerini andıran dar ve taş merdivene tırmanmağa başladık; korkuyu şimdiye kadar içimde böyle madde halinde hissetmemiştim...

Karanlık, bir gece kuşu kanadı gibi yüzüme sürünen, kokusu beynime kadar işleyen bir karanlık vardı; etrafımızdaki duvarlardan biz yürüdükçe dökülen sıvaların gürültüsü adımlarımızın boğuk sesi-

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 1

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 12

Ve ben bütün korkuma rağmen nerede ve nasıl biteceğini bilmediğim bu merdiveni kıvrık kıvrıla çıkıyordum... Sanki onun parmaklarından benim omzuma geçen bir irade beni sevk ediyor, ayaklarımı daracak basamaklar üzerinde ona yetişmek için çabuk çabuk hareket ettiriyordum.

Her kata yaklaştığımızda beni sürükleyen adamın evvelâ karışık saçlı başı belli oluyor, sonra hafif bir aydınlık yavaş yavaş bütün vücuduna yayılıyordu. Eyvah... Gece, bu merdivenlerden çok aydınlıktı.

Her katta yarışma kadar açılmış oda kapıları vardı, bomboş odalara açılan kapılar... Ve dar pencerelerden nur halinde giren gece, bu kapılardan bize kadar uzanıyordu. Ve pencerelerin dışında siluet halinde ağaçlar, karışık şekilli dağlar... Hayat ve ziya âlemi vardı. Ben bu yarım aydınlığın verdiği cesaretle ona soruyordum:

"Nereye gidiyoruz, niçin gidiyoruz?.." Eğiliyor, buz gibi nefesi yüzümde dolaşarak yavaşça tekrar ediyordu:

"Siz birdenbire sönen kandilin hikâyesini okudunuz mu?..", "Hayır!.."

"Pek ala yürüsenize!.."

Parmaklar etlerime büsbütün geçiyor, bir külçe halinde tekrar sürüleniyordum... Bu sefer de merdivende evvelâ başı kayboluyor. Önümde, siyah ve geniş pantolonun içinde kuru bir dal gibi duran ve basamakları çabuk çabuk atlayan iki ayak kalıyordu... Sonra yine o mayi halindeki karanlık, yine kopup düşen meyvaların haykırışı, ayak seslerimiz ve hepsinin yerden toprak altından gelen bir feryat halinde yaptıkları korkunç uğultu... Sonra ikinci ve üçüncü bir kat geliyor; kapılar yarı açık boş odaları, bıçak yarası gibi ince uzun pencereleri, ve artık tepelerindeki birkaç yaprağı farkedilen siyah ağaçları tekrar görüyordum. Her katta, daha kuvvetsiz olarak dudaklarım kimildiyordu: "Nereye gidiyoruz, niçin gidiyoruz?"

Fakat cevap hep aynı idi:

"Siz birdenbire sönen kandilin ne olduğunu biliyor musunuz? O halde yürüyün!.."

Cehennemi çıkış tekrar başlıyordu.. Nihayet nerede olduğumu, ne kadar zamandır bu yükselişin devam ettiğini, hatta kendimi bile büsbütün unuttuğum bir zamanda birdenbire durduk... Önümdeki adam, eliyle bir kapağı kaldırdı ve oradan girdik.. Kapağı tekrar kapamak için omuzumu bıraktığı zaman derin bir rüyadan uyanıyormuş gibi oldum ve etrafıma baktım..

Burası yuvarlak bir odaydı ve kulenin en tepesinde olduğunu tavandaki camekânlı, küçük kubbeden anlıyordum.. Oda ötekilerin büsbütün aksine olarak çok güzel döşenmişti... Karanlık duvar kenarlarında muhteşem koltukların gölgeleri belli oluyordu. Tam camekânlı kubbenin altında, yani odanın ortasında yuvarlak bir masa ve onun üzerinde hareket etmeyen bir alevle hafif hafif yanan bir yağ kandili vardı Aynen içinde bulunduğumuz binanın şeklinde bir kandil...

Uzaktaki köşede, içersinde biri yatıyormuş gibi kabarık duran bir yatak vardı. Bana nazaran mail olduğu için kimin yattığını göremiyordum. Dayanılmaz bir merakın dürtmesiyle yaklaştım...

Ve orada yatanı gördüm... Gördüm... Ve boğazına şişler sokulan bir hayvan gibi feci bir çığlık kopardım... Orada bir iskelet yatıyordu... Kurumuş ve siyahlaşmış etleri yanak kemiklerine yapışmış ve sarı saçları çürük bir yastığa küme küme yığılmış bir kadın iskeleti. Bu anda kırılan bir camın şangirtisini andıran bir kahkaha kulağımın dibinde patladı. Siyah elbiseli adam:

"Pek mi korktun?.. diyordu, niçin, niçin korkuyorsun?.. Senden, yani hayattan büsbütün ayrı bir şey diye mi?.. Fakat bu aptallıktır. Onun bizden farkı, bizim ondan farkımız nedir ki?.. Hiçi.. Bak...

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 1

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 13

Eğil de bak... Bu dişler yok mu... En muntazam dişler... Onların arasından şimdi bizim konuştuğumuz şeylere hiç benzemeyen ne tatlı sözler çıkardı bilsen.. Düşünüyor musun ki bakmaktan ikrah ettiğin bu dişleri görebilmek için onun tebessüm etmesi nasıl sabırsızlıkla beklenirdi? Tahmin edebilir misin ki boğazına dolanarak seni boğacakmış gibi korktuğun bu saçların güneş altında ne hayat dolu parlamışları vardı?

Hem bu kadın benimdi. Şu ellerim, sana lâf söyleyen ağzım nasıl benimse o da öyle be-nimdi, fakat biliyor musun kollarımın arasından sıyrılıvermesi ne kolay oldu. Onunla aramızda hiç bir mesafe yoktur. Bizim onun haline geçivermemiz için bir sebep bile lâzım değil Ve bu iskelet bize o kadar yakındır ki ondan korkmak için ancak bir insan kadar kor ve düşüncesiz olmalıdır..."

Şimdi sedası pirinç havan gibi ötüyordu. Sanki bu adamın boğazında bir perde vardı ve bazen içinden şiddetle gelen sedalar bunu kaldırarak kulaklarını çınlatıyor, sonra şiddet azalınca perde tekrar düşerek sesler bir duvar arkasından söyleniyormuş gibi kısılıyordu.

Verecek cevap bulamamaktan doğan bir ürkeklikle sordum;

"Sizi bu kadar sarsan fakat hakikati yaklaştıran bu ölümün sebebi ne idi dedim. Nesi vardı?"

"Hiç, diye cevap verdi, hiç bir şeyi yoktu, senin kadar hayata merbut, bu taş bina kadar sağlam, eliyle camekân kubbeyi işaret etti ve şu yıldızlar kadar nurlu ve zarifti. Saadeti aramızda bir alev gibi hissediyor, bu alevden ısınıyor ve aydınlanıyorduk Fakat.."

Ses yine uzaktan geliyormuş gibi yavaşlayıverdi

"Fakat biliyor musun o kuvveti ki, hiç bir şeyi eksik olmayan yağ kandillerinin alevlerini çekip alarak onları birdenbire karartır?..."

Ne demek istediğini anlamayarak yüzüne baktım.

"Gel... dedi. Seninle birdenbire sönen kandilin hikâyesini okuyalım O zaman bu kadını hangi ölümün götürdüğünü anlayacaksınız!"

Orta yerdeki masaya doğru yürüyerek orada, kandilin Önünde açık duran siyah kadife kaplı ince kitabı aldı:

"Bunu, dedi, yanımdaki kadının yüzlerce sene evvelki ecdadından biri yazmış.."

Geniş bîr kanapeyi masanın kenarına sürükledi, üzerine yan yana oturduk. Ve ben kurumuş yapraklar üzerindeki sarı ve kalın sahifelerde eski fakat keskin bir el yazısını, gözlerimi ara sıra uzaktaki iskelete çevirerek ve yanımda başına akseden kırmızı ışıkla akşamı seyreden bir isfenks gibi sakit duran adama bakarak merak ve sonra hayretle okudum:

"Yüzlerce eser yazdım. Her eserime kalbimin veya dimağımın bir parçasını koyuyordum.. Ve bunlar hakikate çok yakın şeylerdi.. Fakat hiç bir yazımda bizzat hakikatin bulunmadığını biliyordum. Her güzel yazan gibi idim: Konuştuğum şevler benden evvel yüzlerce defa tekrar edilen lafların değiştirilmiş şekilleriydi..

Halbuki ben kulaklara aşına olmadıkları şeyleri söylemek göz hudutlarının maverasına geçmek istiyordum.. Ve bunun için çenemi kollarım vasıtasıyla dizlerime vasleder, gözümü yere veya ufka çevirerek gördüklerimin daha arkasındaki şeyleri de bilmek isterdim..

Fakat toprağın müstehzi bir sükûtu, ufkun lakayt bir firarı vardı..

Bana: "Senin gözlerin, diyorlardı, açık bıraktığımız şeyleri görmek için bile çok küçük ve zayıftırlar, sakladığımız hakikatleri nasıl bir cesaretle anlamak istiyorsun?"

Fakat ben arıyor, mütemadiyen arıyordum... Yine bir gün odamda masamın başında çenemi defterlerime dayamıştım; beyaz kâğıtların üzerine yayılan sakallarınım kıvrıkcıklarına bakıyordum, istiyordum ki bu beyaz tellerin her biri ince bir kalem olup sahifeleri bugün bilmediğim şeylerle doldursunlar... Ve ben... Onları ilelebet okuyayım... Okuyayım...

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 1

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 14

Fakat birdenbire kâğıtlar ve sakallarım görünmez oldu, odam ansızın kararvermişti. Başımı kaldırıncaya önümde senelerden beri aynı intizamla yanan kandilimin sönmüş olduğunu gördüm.. Hiç bir rüzgâr ve hareket olmadığına göre yağının bitmiş olması lazımdı. Lâkin elime alıp bakınca yağının dolu ve kandilinin kusursuz olduğunu gördüm.. Hazinesinde bir delik, boğazımda bir sakatlık yoktu...

Benim farkına varamadığım bir rüzgâra hamlederek tekrar yakmak istedim, fakat hayret, yanmıyordu... Yaklaştırdığım alevler yalnız fitili kızartıyor ve oradan nahoş kokular çıkarıyordu.. Alev, senelerden beri devam eden kırmızımtırak alev artık yoktu...

Hangi sebebin bu ihtiyar şamdanı kararttığını düşünürken kaybolan aleve benzeyen bir ışığın kafamın içinde parlamaya başladığını hissettim... Ve karşımdaki kandilin arkasında ona benzeyen daha namütenahi kandiller sıralandığını gördüm.. Kimisi benimki gibi sönmüştü, ve kimisi balâ kırmızı ve sabit bir alevle parlıyordu.

Fakat ara sıra bunlardan biri, hiç bir rüzgâr hiç bir üfleşiş olmadığı halde yavaşça kararveriyorlardı.. Ve bu sönük kandillerin bir daha aydınlanması da mümkün değildi.

Silkindim, bunu kendime ihtar telakki ettim; artık bulmak istediğim hakikati burada arayacaktım.

Yağları çok, fitilleri kusursuz, ve her şeyleri tamam olan kandillerin sebepsiz yere niçin söndüklerini ve kaybolan alevlerin nereye çekilip gittiklerini bulmalı idim...

Bunun için aynen kandilimin şeklinde bir bina yaptırarak oraya yerleştim, etrafımda dolaştığını hissettiğim büyük hakikate burada kavuşacağımı biliyordum... Şimdi en yakınlarımı bile sokmadığım bu odada, gözlerimi tepedeki camekândan geçirerek yuvarlılara bakıyor, orada, birdenbire sönen kandillerin alevlerini arıyorum.."

Kitabın gayrimuntazam fasılalarla yazılan diğer kısımları bir kazana hapsedilen buhar gibi cidarlarını tazyik eden bir kafanın, görünmeyen, işitilmeyen ve lemsedilmeyen bir hayaleti takip ediyormuş gibi etrafıma nasıl hamleler yaptığını gösteriyordu..

Bataklık kenarlarındaki çürük sazların ratıp ve ekşi kokusunu neşreden kalın sahifeler parmaklarımın altından bahtiyar bir günün saatleri gibi süratle geçiyorlardı..

Ve sebepsiz yere sönen yağ kandillerinin hazin hikâyelerini bir ibranî peygamber huşuyla okuyordum:

"Beraber yanmak için imal edilmiş iki tane kandil vardı... Alevlerini birleşmek istiyor gibi birbirlerine eğerlerdi.. Ve birisinin yetişemediği yeri diğeri aydınlatırdı...

Aralarında ipek kumaşlar gibi kıvrılan ve parlayan ziya huzmeleri gidip gelirdi.

O kadar müşabih ışıklarla yanarlardı ki etrafa dağıttıkları aydınlığı ayrı yerlerden geldiğine ihtimal vermek imkânsızdı..

Fakat bir gün, yağ çok, fitili muntazam ve hazinesi sağlam olan bu kandillerin biri, en ümit edilmedik zamanda yavaşça kararverdi..

Titrek bir ışıkla matem etmek isteyen diğeri ise onu takipte gecikmedi...

... Ve ben, dört beş tanesi bir arada birçok kandiller daha gördüm, içlerinde harptan çıkmış bir kılıç gibi parlayan yenileri olduğu gibi, mahzenlerdeki yosunlu küplere benzeyen eskileri de vardı.. Ve büyük kandillerin yanında civciv gibi duran küçükler oynak alevlerle çıtırdıyorlardı..

Ve bunlar, adeta ses çıkaran bir şetaretle beraberce yanarlarken aynı hissedilmeyen rüzgâr, hiç bir müşabehet silsilesine bakmayarak hepsini birer birer söndürüverdi.. Yağları daha bitmemişti yarabbi, daha uzun müddet yanabilirlerdi... Ben artık

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 1

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 15

anlamak istiyorum, bu alevleri alıp götürən hangi hâkim kudret, hangi mukavemet edilmez sebep, hangi hilkat mantığıdır?.

... Ve ben altından yapılmış yeni ve çok güzel bir kandil gördüm. Usta bir kuyumcu elinden çıktığı, kenarlarını süsleyen göz alıcı tezyinattan belli idi.

O kadar tatil bir ziyası vardı ki, kandilin parlak madenine su halinde akan bu ışık çıplak omuzlara dökülen kumral saçları andırıyordu.

Ve alevi o kadar beyaz, o kadar hayat doluydu ki, yanacağı müddeti namütenahi ile ifade etmek, onun ömrünü kısaltmak olurdu.

Fakat bu da, göz kapakları açıldığı zaman kaybolan bir rüya gibi, kendisine iştihakla bakanların önünden çekiliverdi.

Ah... Yanmak isteyen kandilleri sebepsiz yere ve birdenbire söndüren kuvvet, bu alevi saklayacak kadar güzel yerlere malik miydi acaba?..

Artık sonlarına yaklaştığım kitabı avucumun arasında sıkıyor. İsyandan ve infialden vazgeçerek bir iman ve gönül ifade etmeğe başlayan satırları kandillerin kızıl ışığına uzanarak okuyordum:

"Arzularıma yetişebilmek için haricî âlemlerle alâkamı azaltmak lâzım geldiğini hissediyorum, vücudumda vaki olan her inhidam, kafamda yeni bir parlaklığa yol açıyor...

Ellerimin titremesi arttı. Fakat ben baktığım şeyleri daha sabit ve muntazam görmeye başladım. Ah, ey peşinde koştuğum hakikat, nihayet seni yakalayacağım."

Diğer sahifeler, gittikçe karışan bir yazıyla şöyle devam ediyordu:

"Görüyorum... Parlak alevlerin üzerine uzanarak onları alıp götürən siyah eli artık farketmeye başladım. Yazdığım yazıları seçmekte güçlük çeken gözlerim bu alevleri çok uzaklara kadar takip edebiliyor. Belki yakında onların nereye saklandıklarını söyleyebileceğim... Hiç bir şeyleri eksik olmadığı halde birdenbire sönmüveren kandilleri hangi kuvvetin kararttığını ve

bu alevlerin nereye gittiklerini öğrenmek üzereyim. Ey her tarafımdan yavaş yavaş çekilen hayat, yalnız kafama ve gözlenme birik!.."

Son sahifeye gelmişim... Burada yazı artık okunmaz bir şekil alıyordu. Cinnete yakın bir merakla gözlerimi büsbütün yaklaştırdım ve devam ettim:

"... Gerçi ellerim kımıldamakta güçlük çekiyor ve gözlerim yazdıklarımı görmüyor, fakat ne ehemmiyeti var? Artık hakikatin pek yakınındayım... Konacağı daim etrafında uçan bir kuş gibi başımın üzerinde kanat çarpışlarını duyuyorum... Önümde sıralanmış birçok kandiller var, parlak ışıkları birdenbire yok olan zavallı kandiller.

Onların üzerine doğru uzanan siyah bir heyula görüyorum.

Ve alevler titreşerek hep bir istikamete uçuyorlar. Fakat nereye gidiyorlar yarabbi ve o heyulanın mahiyeti nedir?... Bazan açılır gibi olduğu halde gözlerimin üzerine tekrar düşen bu perde ne zaman tamamıyla kalkacak?...

Lâkin artık bir hakikat âlemi görmek üzere olduğum muhakkak... Gittikçe kuvveti artan bir ışık bana doğru yaklaşıyor, yaklaşıyor.

Etrafım gittikçe daha aydınlandı. Ah... İşte, işte o kandilleri birdenbire söndüren kuvvet!..."

Eyvah.. Kitap burada bitmişti.. Okuduğum müddetçe hiç ses çıkarmadan yanımda oturan adama çılgın gibi sarıldım.. "Söyleyiniz!.. Bu adam niçin yazmamış, niçin devam etmemiş?.."

Siyah elbiseli adam yavaşça ayağa kalktı, hafiften gelen sesiyle:

"Bîr gün, dedi, onu kalemiyle bu masada ve bu kitabın başında ölü bulmuşlar!..."

Birdenbire tepemizdeki camları sarsan bir kahkaha attı; "Fakat, dedi, yağları çok, fitilleri mükemmel, hazineleri kusursuz olan kandilleri birdenbire ve sebepsiz yere söndüren kuvvet, o âdil ve müşfik kuvvet bu adamın

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 1

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 16

mesaisine acıdı; ancak son dakikada bulduğu ve ifade edemediği büyük sırrın kaybolup gitmesini istemeyerek bu hakikati onun ahfadında muntazaman devam ettirdi."

Kolumdan tutarak yatağa doğru yürüdü, ve orada bir şikâyete devam etmek istiyormuş gibi ağız aralık duran iskeleti gösterdi, kurumuş dalların rüzgârda çıkardığı iniltiyeye benzeyen bir sesle:

"İşte, dedi, o zamandan beri bu adamın neslinden gelen herkes, hiç bir sebep ol-

madan en parlak zamanlarında böylece sönüverdiler..."

Kadit halindeki başının neresinden çıktığına hayret ettiğim iki damla yaş, gözlerinin derin çukurlarından aşağıya doğru yuvarlanıverdi.

Kemikten ibaret kolunu onları silmek için kaldırırken oda birdenbire karardı.

Masanın üzerindeki kandilin kırmızı alevi, hiç küçülmeden ve titremeden yavaşça yok oluvermişti...

9 Şubat 1931
Sabahattin Ali

DELİ

1914. Şömen Dedam'ın üstünde toplanan kara yağmur bulutlarından bu küçük şehre sicim gibi yağmur boşanıyor.

Sokaklarda kimseler yok. Arada sırada bu pis havaya lanet savuran hasta köpekler kendilerine daha kuytu bir yer arıyor.

Yağmur küçük Fransız şehrinin camlarına kamçı gibi inerken, mezarlık tarafından nal sesleri geliyor. Bir Alman süvari müfrezesi mızraklarını yere eğmiş bir halde dört nala ilerliyorlar.

1914. Şömen Dedam'da kara yağmur Bulutları!...

Almanlar çekiliyor. Şömen Dedam'ın kubbesi yedi yerinden delinen kilisesinde sağ kalan yedi ihtiyar, alınanların elinde can veren şehrin en güzel kızının ruhu için Ahdi A-tikin en güzel yerlerini okuyorlar.

Günlük dumanından göz gözü görmeyen mabedin kapısı önünde genç bir zabıt yüzü koyun kapaklanmış yatıyor.

1918. Sulh. Fransa Galiptir. Yıkılan ocaklar yapılıyor. Kapanan fabrikalar

açılıyor. Küçük Fransız şehrinin üstünde bahar kokularına karışan fabrika dumanları.

Sokaklarda yeni yeni yapılar. İmanlı ve neş'eli ameleler..

Kovulan düşmanın bozgun hikâyeleri. Küçük mezarlıkta sıra sıra harp ölüleri. Aralarında Şömen Dedam'ın en güzel kızının çiçekler içinde mezarı ve kara bir salibin dibinde insan kılığında çıkmış, gözleri çukurlarından fırlamış sefil bir mahlûk.

Bu, günlük dumanından göz gözü görmeyen mabedin kapısı önüne, Mesihin maslup şekli karşısında, ihtiyarların Ahdi Atik'i okudukları anda yıkılan Fransız zabıtidir.

1918. Sulh-.. Fransa Galiptir.

14 Temmuz günü. Bütün halk sokaklara dökülmüş Cumhuriyeti tes'it ediyorlar. 18-70den beri ilk zafer bayramı. Sokaklarda sevinç dalgalan var. Büyük meydanda Askerî muzika çalıyor. Sıcak bir yaz güneşi sarı saçlarını şehrin üstüne yaymış; genç kızlar renk renk elbiseler

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 1

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 17

İçinde canlı bir çiçek bahçesini andırıyor. Meydana açılan sokakların birinde kapısı yarıya kadar yanmış harap bir evin eşliğinde kara saçları şakaklarına yapışmış biri oturuyor.

Can taşıdığıнын kendisi bile farkında değil; başka bir âlemde yaşıyor. Yırtık mavi ceketinin üstünde çiçeği kopmuş bir harp madalyası parlıyor. Arada sırada oradan geçen bir çocuk kafilesi sefilin karışık sakalını, yağlı saçlarını elleriyle işaret ederek bir ağzdan:

Deli! Deli ! diye bağıyorlar.

Bu, bir Fransız şehrinde Almanların kollarında ölen en güzel kızın sevgilisidir..

14 Temmuz; bütün halk Cumhuriyeti kahaahalar içinde, sevinç'e tes'it ediyor.

Gazeteler aylardan beri Fransız-Alman dostluğundan bahsediyorlar. Geçen günlerin, kanayan yaraların sönen ocakların üs-tüne, Kan, Divil, Sen Refael'de banyo yapan, Montekarlo'da rulet çeviren, Viyana'da gençlik aşısı yaptıran diploması kara, kapkara perdeler çekiyor..

Cenevre'de Akvam Cemiyeti sarayında harp aleyhinde ciltlerle felsefe kitapları basılıyor.

Artık diploması diplomatları ile birlikte ihtiyarlamıştır. Acılardan ziyade top tüfek seslerinden rahatsız olmamak istiyor. Doktor Voronof Akvam Cemiyeti sarayının görünmeyen hakiki perisidir.

Ve doktorun tavsiye listesinde sükûn en baş yeri işgal eder. Birbirini boğan eller samimiyetle birbirinde uzanıyor. Münasebetler artıyor ve... Şömen Dedam'a bir Alman darülfünunlu kütlesi ziyarete geliyor.

Sokaklar yine hınca hınç, Ellerde göğüslerde talebeler Alman bayraklarını taşıyorlar. Geceleyn belediyede ziyafetler veriliyor. Nutuklar söyleniyor; ve gırtlaklar yırtılincaya kadar; Yaşasın Almanya!

diye bağırlıyor. Şehirdeki Alman Kolonisi ezeli dostluğa alâmet olarak "Doçlıand Über Alles" i haykırıyor.

Yanan, yakılan, kan kusan Fransa tarihe gömülmüştür Yaşasın Almanya! Şimdi yalnız yaşasın Almanya!

Soğuk, dondurucu bir gece. Sokaklarda bekçiler bile uyumuş. Arada hasta bir köpeğin inlemesi çeşmelerin su şırıltılarına karışıyor. Ay, bulutların arasından bazen sıyrılıyor. Eski ordu kumandanlığı şimdiki Hukuk mektebi binasını aydınlatıyor. Binanın sağında misafirler şerefine dikilen Alman bayrağı hafifçe dalgalanıyor.

Mermer büyük methalde yüzü koyun kolları gerilmiş bir vücut kaskatı uzanmış yatıyor. Bir gece bekçisi müsterih adımlarla saatini kurmaya geldiği vakit yerde yatani görüyor ve ilerliyor.

Eğilen bekçi bu gece serserisini uyandırmak için ayağıyla dürtüyor, nafile, ses yok. Biraz daha eğiliyor, elleri kaskatı kesilen vücutte temas ediyor, güçlkle döndüre biliyor.

Siyah kirli bir sakalın çerçevelediği sapsarı bir yüz. Şömen Dedam'ın zararsız Delisi; sağ eli yumulmuş ve ölü..

Bekçi hayata veda eden delinin yüzüne bakmadan bu yumulu eli zorla açıyor.

Bu elde bir harp madalyası ayın solgun ışığında parlıyor.

Bekçi şapkasını çıkarıyor, karşıda otelin barında Alman talebesinin bir ağzdan söylediği millî marş soğuk mermerlere çarparak akisler yapıyor.

Sokaklar تنها ve sessiz.

Yalnız çeşmelerden sızan su damlaları şehrin sokaklarında hafif akislerle hasta bir köpeğin inlemesine karışıyor...

Şakir Ziya

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 1

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 18

Fikir Hayatı

Edebiyat Fakültesi talebe cemiyetinin konferansları:

Edebiyat talebesi cemiyeti, yavaş yavaş müsbet ve faydalı işler yapmaya bağlayarak öteki birliklere numune olduğu için iftihar edebilir. Ben, bu nevi faaliyetlerin asıl kıymetini, bunların sırf talebenin kendi düşünceleri ile meydana gelmesinde buluyorum. Bence, ısmarlama hareketlerin hiç bir faydası yoktur: belki, kuvvetleri israf ettiği için birçok zararları bulunabilir. Bizim birliklerimiz ne zaman kudretlerini kendi kaynaklarından almağa başarlarsa o zaman hakiki ihtiyaçları temin etmek kabiliyetini göstereceklerdir.

Edebiyat fakültesine canlılık vermek, talebenin kültür boşluğunu doldurmak maksatlarıyla, tertip edilen bu konferanslar nisan iptidasında başladı, ve beş tanesi verildi. Birincisi, Köprülüzade M. Fuat Beyin "Tarih tetkiklerinde yeni telekkiler" ismindeki musahebesi teşkil ediyordu. İkincisi, terbiye müderrisi İsmail Hakkı Beyin "Sanatta milliyet telakkisinin tetkiki" idi. Bunların, genişlik itibariyle şüphesiz en mühimi, Zeki Velidi Beyinki olup, "İslâmiyet'ten evvelki Türk medeniyeti" ismini taşıyordu. Zeki Velidi Bey, bir buçuk saat kadar az bir zamana: 1- Şehir hayatı. 2- Resim ve sanat 3- Sanayi, ziraat ve ticaret. 4- Göçebe hayatı. 5- Din ve ayinler. 6- İlim ve yazı. 7- Musiki, tiyatro ve oyunlar. 8-Halk edebiyatı. 9-Sima ve kıyafet. 10- Ahlâk ve âdetler. 11- Devlet teşkilâtı, bahislerini ihtiva eden bu mevzuu sığdıramayacağı için, nihayet ana hatlarını çizmekle iktifa etti, ve daha şümullü bahse değen bazı kısımlarını, meselâ musiki, tiyatro, oyunlar, halk edebiyatı ve destanları başka konferanslara bıraktı.

Bundan sonraki iki haftada, Mustafa Şekip Bey, "Garp medeniyetini tahlili" ve Mösyö Georges Dumezil de "Yahudi, hıristiyan ve

müslüman dinlerinde. Bu konferanslar münakaşalı bir şekle sokulsaydı şüphesiz, Darülfünun yeknasak ders usullerinden talebeyi kurtarmak başka bir âleme götürmek münfeilliken faallığe çıkartmak itibariyle bir kat daha faydalı olurdu. Bilhassa, meselâ İsmail Hakkı Beyin hasbihali gibi, şahsî fikirlerin daha bol olduğu ve bugünün canlı meselelerine temas eden mevzularda dinleyicilerden çoğu bu ihtiyacı duydu sanırım. Bu Suretle müderrisler talebeyi ilmî münakaşaya, hakiki samîmi samimî hasbihale alıştırmış olurlardı.

İşittiğime göre talebe cemiyeti bu konferansları neşretmeği düşünüyormuş konferansları dinlemeyenler ve fakültenin müstakbel talebeleri için bu çok hayırlı bir iş olurdu.

Bu konferansların canlılığı artırmak suretiyle gelecek senelerde de devam etmesini temenni ederken, bunun talebeye de teşmilini, talebeyi fa'al bir şekilde öğrenmeğe, öğrendiği şeylerden arkadaşlarım da istifade ettirmeğe, bu suretle ilmî tesanüdü, hakiki darülfünun hayalını yaratmağa yardım edecek talebe konferansları tertibini de talebe cemiyetine tininin ilerdeki faaliyetleri sırasında görmek isterim.

Türkistan'ı öğrenme Derneği: Zeki Velidi Beyin reisliği altında dört seneden beri, tatil zamanı müstesna, her ay muntazaman mütevazı ve ağır başlı ilmî içtimalarını yapan bu derneğin nisan içtimalında, Zeki Velidi Bey, Türkistan'ın tabii coğrafyası, ve bir cihetten de medeniyet tarihî için ehemmiyetli malûmatı ihtiva eden "Türkistan'da göller" atlı eserden bahsetti.

Sonra azalardan bir kısmı, Türkiye ve hariç memleketler matbuatında Türk dünyasına dair umumî mahiyette yazıların

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 1

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 19

en ehemmiyetlilerini hülâsa ettiler .

Sade Türkistan'ın değil, Türkiye'yi ve bütün Türk âlemini, bilhassa Türk memleketlerinin yekdiğeriyle olan münasebetlerini maddî ve manevî vahdetlerini öğrenmeyi kendine mevzu edinen bu cemiyetin faa-

liyeti, bugünkü imkânsızlıklar yüzünden içinde kapanmak mecburiyetinde kaldığı mahdut muhitten fırladığı zaman şüphesiz çok semereli alacak, ve çok daha fazla alâka uyandıracaktır.

A.K.

Mecmualar ve Gazeteler

Türkiye'nin muhtelif şehir ve kasabalarında yıllardan beri birçok mecmualar çıkmakta, birçok gençler bunların etrafında çabalamaktadırlar. Ne yazık ki bu mecmualar birbirinden habersiz çalışıyorlar. Bizim gayelerimizden biri de, bu sütunlarda her ay, Türkiye'nin dört bucağında, kendilerini okutmak emeliyle çıkan bu mecmua ve gazetelerin bir kaçından bahsetmek olacak. Biz istiyoruz ki, işlerimizi yaparken birbirimizden haberimiz olsun; memleket, şimdiye kadar, her kafadan bir ses çıktığı için rahat yüzü görmedi, bundan sonra bu sesler bir ahlak yaratmalıdır; bu ahengin fikrî tarafı, hiç şüphe yok ki, maddî taraf kadar mühimdir çünkü onu itmam eder.

Atsız Mecmua, bütün Türkiye'de, ve Türkiye hudutları haricindeki Türkler arasında çıkan mecmuaları toplamaya teşebbüs etti; fakat bu teşebbüs başlangıcındadır. Biz çok istiyoruz ki, bizim bu arzumuzu haber alan bütün arkadaşlarımız, bu teşebbüse iştirak etsinler, ve Türkiye'nin her mecmua veya memleket gazetesi idarehanesi, bütün diğer gazete ve mecmuaların toplandığı, okunduğu yerler olsun

TOROS - Mersin, Gençler Mecmuası:

Türk inkılâbına yeni bir mâna vermek isteğiyle yanan gençlerin, 1 Kânunvevvel'den beri, her nüshası zengin ve basım itibarıyla mükemmel olarak çıkardıkları bu mecmu-ayü hürmetle selâmlamak borcumuzdur.

Burada, şimdiye kadar çıkan sayıları-

nın hepsinden ayrı ayrı bahsetmek isterdim; buna imkân olamadığı için, görebildiğim sayılarında dikkatimi celbeden bazı yazılardan bahisle iktifa edip daha ziyade geçen ay içinde çıkan sayılarını gözen geçireceğim.

Nisana kadar mecmuada çıkan faydalı iktisadî makaleler şunlardır: Sayı 5'den itibaren "Pamuk müşterimiz Sovyetler" ismiyle M. Seida Beyin yazıları Sayı 8'de, bu meseleye dair, aynî müellifin Rus Tekstil import heyetinin reisi F. F. Aleksiev'le mülakatı. Aynı sayıda, "Avrupa ile portakal ticaretimiz" adı altında, şimalî Avrupa konsoloslarımız ve büyük tüccarlarımızın raporları saplanmıştır.

Mecmuanın edebiyat ve fikir tarafında da özlü yazılar var. "Musahabe" ve "tesbitler" sütunlarından başka bunlardan M. Vedat Beyin yazılan şayanı dikkat.. Sayı 2'de hülâsa olarak, "Beklenen sanatkâr" isimli makalesindeki bazı fikirleri nakledeceğim. Makalenin genç muharriri diyor ki: "Anadolu şimdiye kadar söylenmemiş, tasvir edilmemiş mevzudur" bu mevzu: "Saffetle ıstırabın, kinle çuşişin, gamla ümidin kucak kucağa yattığı" Anadolu'dur. "Anadolu evvelâ kendisine sanatın gelmesini, sonra sanatkâranın çıkmasını bekliyor"

Bu sanatkârın beklediğimiz sanatkârın çıkmamasını, Vedat Bey "ulvî ve ılık idealin kalplerimizi sarmamış" olmasında buluyor. Bugünkü romancılarımızın en kuvvetli ikisini tahlil ediyor: Aka,

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 1

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 20

vesikalanmış hayat sahifelerini veriyor. Halbuki biz, hayat dalgaları yapacak eserlere muhtacız Peyami Sefa sanatkârdır; fakat oda, maddesini bizden aldığı zaman beklediğimiz eseri verecek."

Nihayet Vedat Bey, bu beklenen sanatkârı tarif ediyor: "biz, diyor, cihan ölçüsüyle ölçülen sanatkârı değil kitapları birkaç defa 14 milyon olan Türk ırkının ellerinde dolaşacak sanatkârı bekliyoruz." Bir kaç sayıdan beri mecmuanın açtığı anket devam ediyor Anketin biraz uzun, ve suallerinde fazla çeşitli olduğuna itiraz etmek mümkünse de, çıkarılacak mühim neticeleri beklemeliyiz. Cevaplara göz gezdirince, çoğunda, duyulan hislerin tebellür etmemesinden doğmuş bir ıstırap var; mamafih, ümitlerimizi kuvvetlendiren, bu ankette, gençlerin birliğe, müşterek bir gaye uğrunda birliğe ve mücadeleye can attıklarının görülmesidir.

BARTIN: Altı yıldan beri muntazam çıkmakta olan bu gazeteye son zamanlarda) gazetenin daimî muharrirlerinden Ahmet Baha Beyin tavassutiyle, İstanbul'dan da kalem yardımları vuku buluyor. Bunu ben iki taraftan faydalı görüyorum: evvelâ daha tecrübeli olan bu İstanbullu muharrirler, hiç şüphe yok ki, taşralı arkadaşlarına iyi numuneler verecekler, ve yol göstereceklerdir. Netekim Mahmut Ragıp Bey, bir silsile teşkil eden "Musiki halkiyatı" altı makalelerinin birincisinde bu meseleye temas etmiştir. Sonra, bu yazılar memleketin okuma ihtiyacını kısmen o'sun temin edecektir.

İnsan çok ister ki, İstanbul, Ankara gibi ilim merkezlerimizdeki yazıcılarımız, diğer vilâyetlerdeki muallimlerimiz, vakitlerinin bir kısmının da, memleketin uzak bucaklarındaki bu neşriyata yardıma hasretsinler. Ben Bartın gazetesinde yazan Mahmut Ragıp ve Abdülkadir Beyleri bildiğime göre bu işte öncü oldukları için çok takdir ediyorum. "Bartın"ın 6 Nisan nushasında Mahmut Ragıp Beyin yukarıda söylediğim ve 9 Marttan ben devam eden makale sırası bitiyor. Bu makaleler,

musiki halkiyatının ehemmiyetini ve en basit usullerle toplanma tarzlarını öğrettiği için, Anadolu'da gezen ve oturan gençlere okumalarını tavsiye etmeliyim" Yine 9 Mart'tan beri, Ahmet Baha Beyin "Köroğlu"na dair mühim malzemeleri çıkıyor. Şimdiye kadar sade Safranbolu Köroğlu oyunlarından bahseden muharrir, 23 Nisan'da, makale silsilesini bitirirken, daha başka maddeler neşredeceğini vaadediyor Bu malzemeler, son zamanlarda Türk halk edebiyatı müdekkikleri arasında derin bir alâka uyandıran, efsanevî kahraman Köroğlu'nun etrafında toplanmış büyük Türk destanını biraz daha aydınlatacağı için mühimdir.

Bartın gazetesi, daha bîr çok faydalı memleket haberleri içinde, böyle yazılara da ehemmiyet verirse, şüphesiz kıymetini her gün biraz daha artıracaktır.

Nisan 12 tarihli 9'uncu sayısında, Avrupa'nın bugünkü vaziyetini tahlil eden, ve "Avrupa'ya dün hâkimdir, fakat onun çocukları yarma koşuyorlar" diyerek, beşeriyet için nikbin bir hükümlerle biten musahabe ve Türk Ocakları hakkında verilen son kararlar münasebetiyle yazılmış "Gençlik iş başına çağırılıyor" atlı bir makale var. Yalnız sahibi yeni gençlik teşkilâtlan hak-kında çok isabetli temennilerde bulunuyor, ve makalesini, memlekette mevcut muhtelif mefkureleri birbiriyle konuşup anlaşmaya davet eden şu sözlerle bitiriyor: "İçî büyük ve müttehit Türkçülük için tutuşan eski ocaklı mevcutsa onları selâmlıyor ve diyoruz ki: yirmi sene evvel ortaya atılan kıvılcım bugün bir aydınlıktır. Bu işğin ardından müstakil Anadolu Türk cumhuriyetini görüyor ve seviniyoruz. Fakat hâlâ bir Türk dünyasına inanıyor ve mesafeler ötede, hudutlar haricinde bekleyen, ümit eden ırk için yeni bir. istikbal teminim bir hayatî ve siyasî problem halinde görüşmek istiyorsanız, açık açık kokuşmak şerefli bir istikamettir".

Bu sayının İktisadî kısımlarında, "yeni doğan Mersin portakalcılığına hayat temini" adıyla, iktisat vekilime mektup, Dört yol

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 1

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 21

Mersin'in beynelmil portakal pazarına girmesi yakın olduğunu izahtan sonra, ihracatın teşkilâta bağlanması lüzumunu şerh ediyor .

Karilerinden mecmuanın muhteviyatı hakkındaki düşüncülerini, ve daha mükemmel olması için vasıtaları soran "Toros"a ben şimdilik şu kadarlık tavsiyede bulunacağım: müsbet fikirlerin yoksulluğunu örtmek için kullanılan, ve bizden evvelki

nesillerin kusurlarının belki en büyüklerinden olan, ağır, bol teşbihî ve mecazlı bir edebiyat lisanından çekmemim. Yazılarımızı az fakat öz yazalım. Belâgatini fikirlerinin kuvvetinden alan yazılar en güzel yazılardır. "Toros"ta ise kuvvetli ve müsbet fikirler bol bol var, ve bizi de en çok sevindiren gençliğin bu yepyeni temayülüdür.

Bu kadarlık tenkidime genç arkadaşlarım gücenmezler sanırım.

Spor

1932 Olimpiyadı yaklaşıyor. Olimpiyat bir eğlence ve bir gezinti olmadığına göre bu meseleye millî bir alâka göstermek gerektir. Amerikalılar, Almanlar, Fransızlar olimpiyat hazırlıkları için yüz binlerce liralara sarf ediyorlarmış ta biz hâlâ stadyumu bile yapamamışız. Olabilir... Para sarfetmek hususunda biz onlarla aşık atamayız. Fakat en aşağı para ve vesaitle en çok netice alacak şekilde çalışmak ve hazırlanmak daima mümkündür. Yoksa, olimpiyat diriğine yetmiş iki milletin bayrağı çekilirken bizimki hiç çekilmeyecekse oraya gitmemek en doğru harekettir. Yalnız başka milletlerin bayrağını selâmlamak ve millî marşlarımız ayakta dinlemek için yapılacak seyyahat bir "Montekarlo" gezintisinden farksız olur.

1) Bizim en geri olduğumuz şube atletizmidir. İştirak ettiğimiz 1924 ve 1928 olimpiyatlarında atletlerimiz daima en fena dereceleri aldılar. Seçme müsabakalarında bile en geride kalarak henüz hazırlanmamış olduklarını gösterdiler. Hatta Atina Olimpiyatı'nda bile, iştirak eden beş millet arasında en sona kaldılar. Atina olimpiyatında yalnız iştirak ettiğimiz müsabakaları nazara alarak sayı versek bile, ne yazık ki atletlerimiz yine sonunculuktan kurtulamıyorlar. Bundan başka atletlerimizle başka milletlerin atletlerinin (arada büyük fark olan) rekorları malûmdur.

Bunun için bu şerait dahilinde en doğru ha-

reket 1932 olimpiyatına hiç atlet göndermemektir.

2) Futbolda hakiki kuvvetimizin ne olduğu malûm değildir. Son zamanlarda İstanbul'a gelen bir Bulgar ve bir Yugoslav takımı karşısında aldığımız neticeler kuvvetimizin derecesini iyi tartmamıza manî oluyor. Bizce Yugoslavlar'la olan oyunu atılğan fakat nispeten az tecrübeli oyuncular kazanmıştır. Cihan takımları arasında bizim yenebileceğimiz birçok takımlar olduğu ve kenarda kalmış futbolcular arasında da epey kıymetlileri olduğu için bizce futbol takımımız olimpiyada iştirak edebilir. Fakat bu taktirde takım genç atılğan ve sert oyuncularından seçilmeli ve başarılarına sporcu bir asker (meselâ muhafız taburu kumandanı) geçirilmelidir. Bu takıma askerî kulüplerden mutlaka oyuncu alınmalıdır. Takımda en kuvvetli haflardan beş kişi bulunmalı ve karşımıza çok kuvvetli takımlar isabet ederse iç oyuncularını da haflardan koyarak sıkı bir müdafaa (her muhacimi bir hafıla işgal sistemi) tabiyesi yapılmalıdır. Askerî takımların kuvvetini anlamak için de şimdiden İstanbul askerî liseler muhtelitini Fenerbahçe ve Galatasaray'la çarpıştırılmalıdır. Askerî takımların çok kuvvetli olduğunu son Muhafız gücü Altay maçı da göstermiştir.

3) Güreş bizim en kuvvetli olduğumuz

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 1

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 22

spordur. Millî güreş takımımıza girmeyen kıymetli alaturkacılarımızı şimdiden serbest güreş takımına alarak çalıştırmalıdır. Bizce spor federasyonu bütün emek ve gayretini güreşçilerimiz üzerine teksif etmelidir; Çünkü bu millî bir spor olduğu gibi yüzümüzü ağartan sporcularımız da güreşçilerimiz oldu.

4) Kıymetli haltercimiz Cemal Bey hakkında bir şey söylemeyeceğiz. Kendi

* * *

köşesinde çalışan bu sporcumuzun, bu olimpiyatta, bayrağımızı direğe çektiği çok muhtemeldir.

5) İskriye gelince, bilhassa orduda iyi kılıç kullanan birçok zabitlerimiz varsa da resmî müsabakalara iştirak etmedikleri için bunda da hakiki kıymetimizi bilmiyoruz. Eğer kılıca iştirak edeceksek takımımızı hazırlayarak şimdiden çalışmaya başlamalıdır. Bunun tam zamanı gelmiştir.

M. Ekrem

* * *

İmtiyaz Sahibi Ve Mes'ul Müdürü

H. Nihâl

Sinan Matbaası